

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ФАКУЛЬТЕТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ,
ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

**Кваліфікаційна робота
(бакалавра)**

**з теми: «ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАДОВОЛЕНOSTІ
ЖИТТЯМ У ПОХИЛОМУ ВІЦІ»**

Виконала: студентка 4 курсу
Ps2–B21z групи
спеціальності 053 Психологія
(заочна форма навчання)
Сірук Віоріка Вікторівна

Науковий керівник:
Куриця Денис Іванович,
кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри
загальної та практичної психології

Рецензент:
Дідик Наталія Михайлівна,
кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри
психології освіти

Кам'янець-Подільський – 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ЗАДОВОЛЕНOSTІ ЖИТТЯМ У ПОХИЛОМУ ВІЦІ.....	6
1.1.Науково-теоретичні підходи до вивчення проблеми задоволеності життям.....	6
1.2. Фактори задоволеності життям у похилому віці.....	28
Висновки до першого розділу.....	34
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ЗАДОВОЛЕНOSTІ ЖИТТЯМ У ПОХИЛОМУ ВІЦІ.....	36
2.1.Методичне забезпечення дослідження психологічних аспектів задоволеності життям у похилому віці.....	36
2.2. Аналіз результатів експериментального дослідження.....	41
2.3.Психорозвивальна програма оптимізації факторів задоволеності життям у осіб похилого віку.....	49
Висновки до другого розділу.....	53
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58
ДОДАТКИ.....	65

ВСТУП

Актуальність теми. Дослідницький інтерес до психологічних проблем старіння пов'язаний з демографічними змінами у сучасному світі, що виражаються в тенденції до збільшення населення літнього і старечого віку. Основними факторами даного процесу виступають скорочення народжуваності і загальне збільшення тривалості життя (зокрема, у високорозвинених країнах) (Бобкова, 2023).

У даний час в світі зросла середня тривалість життя. Саме це призводить до підвищення ролі людей похилого віку у всіх галузях життєдіяльності, що і визначає гостроту та своєчасність даного дослідження. Поряд із комплексом культурних, соціальних, фізичних, економічних, духовних, психологічних та інших чинників важливим індикатором позитивного функціонування людини є її суб'єктивне благополуччя – когнітивно-емоційна оцінка людиною якості власного життя загалом та окремих його сфер, що залежить від об'єктивних умов існування особистості та суб'єктивного сприйняття ступеня значимості й задоволеності її потреб, є складовою установки людини щодо її життя, досягнення якого є підґрунтям для переживання психологічного благополуччя (Ватан & Кравець, 2024).

Старість часто пов'язують із багатьма новими проблемами, однак вона сприяє появі у особистості й нового бачення життя, ставлення до нього, терплячості, спокійного відношення до світових подій, навколишніх людей, особистих ситуацій. За умови збереження відносного здоров'я, наявних матеріальних статків, взаєморозуміння в сім'ї більшість осіб похилого віку мають щасливу старість (Можаровська, 2021).

Проблему задоволеності життям розглядали А. Адлер, Л.І. Анциферова, Б.С. Братусь, Ф. Вессман, І.А. Джидар'ян, Е. Дінер, Д.О. Леонтьєв, Л.В. Куліков, Дж. Рікс, С.Л. Рубінштейн, І.Д. Фрідман, В.Е. Чудновський, П.І. Яничев та ін. (Цеменко, 2019).

Водночас, проблема вивчення психологічних особливостей задоволеності життям в процесі старіння залишається недостатньо

дослідженою. Наявність суперечностей між особливостями психології похилого віку та недостатністю розробленості даної проблематики зумовили вибір теми дослідження: «Психологічні аспекти задоволеності життям у похилому віці».

Об'єкт дослідження: задоволеність життям у похилому віці.

Предмет дослідження: психологічні аспекти задоволеності життям у похилому віці.

Мета: теоретично вивчити та емпірично дослідити особливості задоволеності життям у похилому віці.

Для досягнення мети було поставлено такі **завдання**:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення психологічних аспектів задоволеності життям у похилому віці.
2. Емпірично дослідити психологічні аспекти задоволеності життям у похилому віці.
3. Розробити програму оптимізації факторів задоволеності життям у осіб похилого віку.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використано наступний комплекс теоретичних та експериментальних методів: *теоретичні*: аналіз, синтез, узагальнення, класифікація та систематизація сучасних наукових та емпіричних досліджень; *емпіричні методи*: тест «Індекс життєвої задоволеності (ІЖУ)» (Life Satisfaction Index) LSI Б. Ньюгартен в адаптації Н.В. Паніної; методика «Шкала задоволеності життям (Satisfaction with Life Scale) SWLS Е. Дінер, Р. Емонс, Р. Ларсен, С. Гріффін; опитувальник «Задоволеність життям» Н.Н. Мельникової; методика «Шкала суб'єктивного благополуччя» Perrudent-Badox, Mendelsohn і Chiche в адаптації М.В. Соколової.

Експериментальна база дослідження. У дослідженні приймали участь 30 осіб віком від 60 до 74 років, з них 17 – чоловіки, 13 – жінки.

Теоретичне та практичне значення роботи. Поглиблено та уточнено психологічні знання та уявлення про психологічний зміст аспектів

задоволеності життям у похилому віці; отримані результати дають змогу оптимізувати фактори задоволеності життям у осіб похилого віку; розроблено структурований та апробований психодіагностичний комплекс та психорозвивальна програма «Оптимізації факторів задоволеності життям у осіб похилого віку», що можуть застосовуватися у роботі з людьми похилого віку та корекційній діяльності практичних психологів.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та практичні результати роботи обговорено на X Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сучасної психології: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень молодих науковців» (19 листопада 2024 р., м. Кам'янець-Подільський); XIX Міжнародній науково-практичній конференції «Science, modern technologies and humanity: problems, theories and thoughts», 12-14 травня 2025 р., Краків, Польща.

Публікації. Сірук В.В. Теоретичні основи психологічних аспектів задоволеності життям у похилому віці. *Science, modern technologies and humanity: problems, theories and thoughts*: матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції, 12-14 травня 2025 р., Краків, Польща. С. 41–44.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел з 70 найменувань, додатків. Основний зміст роботи викладено на 64 сторінках друкованого тексту. Робота містить 4 таблиці, 4 рисунки. Повний обсяг роботи становить 79 сторінок.

ВИСНОВКИ

Отримані результати теоретико-емпіричного дослідження дозволяють зробити такі висновки:

1. Аналіз стану теоретичних розробок та даних емпіричних досліджень з проблеми задоволеності життям у осіб похилого віку свідчить про недостатність теоретичних узагальнень, емпіричних досліджень та необхідність поглибленого вивчення цього явища. На підставі результатів проведеного теоретичного дослідження можна зробити висновок про те, що не існує єдиного підходу до визначення понять «старість», «задоволеність життям», до того, які критерії оцінки цих категорій. Уявлення про життя в період пізньої дорослості визначається характером діяльності.

Задоволеність життям є основним та інтегральним показником «щасливої старості». Важливо, щоб у людини пенсійного віку було бажання вибрати свою зайнятість, а форма й характер має набагато менше значення і можуть бути самими різними. Успішність, адаптивність старіння визначається тим, наскільки людина виявляється підготовленою до нових задач, які характерні для пізніх років життя, до зміни свого місця в суспільстві, специфічних для старості важких ситуацій.

Прагнення до діяльності та зайнятості на пізніх етапах життєвого шляху може стати умовою для реалізації індивідуального потенціалу кожної людини і забезпечить формування більш сприятливого та позитивного ставлення в оцінці власного життя. У людей, залучених в активну діяльність, з віком підвищується локус контролю (віра у власні сили, що дозволяє контролювати події власного життя, а також переконаність у можливості контролю і керованості життям).

2. За результатами емпіричного дослідження можемо констатувати, що індекс життєвої задоволеності, за методикою Б. Ньюгартен в адаптації Н.В. Паніної, більшість опитуваних мають низький рівень (80 %), це вказує на те, що вони не захоплюються своїм повсякденним життям, вони пасивно

змирилися з життєвими невдачами, покiрно прийняли все, що приносить життя.

Виходячи з результатiв, отриманих за допомогою методики «Шкала задоволеностi життям» Е. Дiнер, Р. Емонс, Р. Ларсен, С. Грiффiн, велика кiлькiсть опитуваних (33,34 %) має знижений рiвень показника задоволеностi життям, це вказує на вiдсутнiсть рiшучостi, цiлеспрямованостi. Найбiльша кiлькiсть респондентiв (40 %) має середнiй рiвень показника задоволеностi життям. Трохи менша кiлькiсть опитуваних (23,33 %) мають пiдвищений рiвень. Лише незначна кiлькiсть респондентiв (3,33 %) має високий рiвень показника задоволеностi життям.

Результати, отриманi за допомогою опитувальника «Задоволенiсть життям» Н.Н. Мельникової свiдчать, що бiльшiсть опитуваних (50 %) мають низький рiвень життєвої включеностi. Вони не вiдчувають насиченостi та повноти життя, являються не досить активними. Близько половини опитаних (46,67 %) мають середнiй рiвень життєвої включеностi. Вони є досить активними та позитивними, «проживають» поточний момент життя. Прояв високого рiвня життєвої включеностi є досить незначним 3,33 % респондентiв. Бiльшiсть опитуваних (63,33 %) мають середнiй рiвень розчарування в життi. Вони загалом задоволенi своєю дiяльнiстю та реалiзацiєю, але все таки час вiд часу в них з'являється вiдчуття вiдсутностi результатiв та неможливостi реалiзацiї планiв. Найбiльша кiлькiсть опитуваних (53,34 %) мають низький рiвень втомленостi вiд життя. Це свiдчить про те, що вони сповненi сил, є досить активними та мають безлiч бажань. 60 % опитуваних мають низький рiвень турботи про майбутнє. Вони впевненi у завтрашньому днi й в них рiдко бувають думки з приводу нестабiльностi оточуючого.

За результатами, якi отриманi за допомогою методики «Шкала суб'єктивного благополуччя» в адаптацiї М.В. Соколової бiльшостi опитуваних притаманний середнiй показник задоволеностi (67 %), що свiдчить про низьку вираженiсть якостi. Для них характерне помiрне

суб'єктивне благополуччя, серйозні проблеми в них відсутні, але і про повний емоційний комфорт говорити не можна. У найменшій кількості опитуваних (13 %) високий показник суб'єктивного благополуччя. Це говорить про їх помірний емоційний комфорт.

Отже, виходячи з результатів, виявлених в ході дослідження більшість опитуваних мають здебільшого низький та середній рівні задоволеності життям і лише невелика кількість відчувають психологічний комфорт, мають інтерес до життя, цілеспрямовані та оптимістичні.

3. На основі узагальнених даних та з метою оптимізації показників задоволеності життям у осіб похилого віку було розроблено психорозвивальну тренінгову програму, яка сприятиме кращому пізнанню себе, підвищенню самооцінки, інтересу до життя, підвищенню настрою, зниженню напруженості та чутливості, втоми від життя та зменшенню проявів ознак психоемоційної симптоматики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева О., Гакман А. Теоретичний базис активного старіння населення України. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2021. № 1. С. 13–18.
2. Ахмаді А., Светлічна М. Таємниці довголіття шведів: спілкування, спорт та насолода життям. *Молодий вчений*. 2024. № 4 (128). С. 14–16.
3. Березовська Л. Вплив соціальних мереж на психологічне благополуччя особистості. *Вісник Національного університету оборони України*. 2020. Т. 55, № 2. С. 28–36.
4. Березовська Л. Психологічне благополуччя та задоволеність життям: емпіричний ракурс. *Вісник Національного університету оборони України*. 2020. Т. 53, № 3. С. 24–32.
5. Бірута Ш., Андрюкайтене Р., Палюлионіс Д. Внутрішнє середовище сучасної і соціально відповідальної організації: психологічне благополуччя. *Humanities studies*. 2022. № 12(89). С. 174–182.
6. Бобкова Д. В. Взаємозв'язок рефлексії та ступеня задоволеності життям на різних вікових етапах. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень*. 2023. С. 45–48.
7. Богучарова О. І. Психологія ставлення до здоров'я: парадигми, моделі, чинники розвитку : автореф. дис. ... д-ра психол. наук. Київ, 2013. 40 с.
8. Болгарчук К. М. Особливості я-концепцій жінок зрілого віку. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень*. Київ, 2024. С. 30–34.
9. Бордійчук А. Самотність та соціальна ізоляція людей похилого віку під час пандемії covid-19: фактори, що їх спричиняють. *Social work and education*. 2021. Т. 8, № 2. С. 152–163.
10. Вартанова О. В., Рудінська О. В. Аналіз факторів професійного

вигорання і задоволеності життям співробітників і студентів закладів освіти в контексті управління корпоративним благополуччям. *Сучасні напрями змін в управлінні охороною здоров'я: модернізація, якість, комунікація*. Київ, 2024. С. 131–136.

11. Ватан Ю., Кравець Н. Копінг-поведінка та психологічне благополуччя лікарів. *Журнал соціальної та практичної психології*. Київ, 2024. № 4. С. 5–11.

12. Гаврушко П. Psychological peculiarities of demonstration the optimism in elderly persons. *Scientific bulletin of kherson state university. series psychological sciences*. 2020. No. 4. P. 33–40.

13. Гакман А., Дудіцька С., Вілігорський О. Задоволеність життям та роль психофізичних компонентів у якості життя людей похилого віку. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: фізична культура*. 2021. № 36. С. 3–9.

14. Груб'як О. Психологічне благополуччя сучасних чоловіків і жінок у період ранньої дорослості. *Psychological journal*. 2017. Т. 5, № 1. С. 198–207.

15. Груб'як О. М. Психологічне благополуччя особистості у період ранньої дорослості: автореф. дис. ... канд. психол. наук. Київ, 2016. 18 с.

16. Гупаловська В. Емпіричне дослідження гендерних особливостей задоволення жінок життям. *Соціогуманітарні проблеми людини*. 2010. № 5. С. 185–200.

17. Даценко О. А. Задоволеність життям як критерій позитивного функціонування особистості. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*. 2020. С. 31–42.

18. Дацюк М. Психологічні аспекти сепарації дочок від матерів у дорослому віці. *Науковий потенціал та перспективи розвитку психологічних наук*. 2024. С. 188–191.

19. Довгань Н. Надзвичайні ситуації і психологічне благополуччя: індикатори стану. *Проблеми політичної психології*. 2022. Т. 26. С. 25–32.

20. Доманська М. Задоволеність та якість життя жінок похилого віку. *Physical education, sport and health culture in modern society*. 2021. № 3(55). С. 62–68.
21. Желавська А., Лисенко Л. Сепарація від батьків та психологічне благополуччя дорослих дітей. *Grail of science*. 2023. № 32. С. 363–365.
22. Заріцька О. Дослідження впливу емоційного вигорання на психологічне благополуччя у жінок: аналіз емпіричних даних. *Ricerche scientifiche e metodi della loro realizzazione: esperienza mondiale e realtà domestiche*. 2024. URL: <https://doi.org/10.36074/logos-15.11.2024.068>.
23. Золкіна М. Сучасні українці: задоволеність життям, очікування від майбутнього, головні цінності. *Громадська думка*. 2012. № 10. С. 3–7.
24. Каменщук Т. Психологічне благополуччя як індикатор позитивного функціонування особистості. *Grail of science*. 2022. № 14-15. С. 561–564.
25. Каргіна Н. Психологічне благополуччя студентів у просторі смисложиттєвих орієнтацій. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2020. № 2(52). С. 106–116.
26. Кравець Н. О. Шляхи підвищення реалізації соціальних програм у громадському здоров'ї. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2021. № 3. С. 55–58.
27. Кременчуцька М., Акоп'ян А., Сокур С. Залученість у соціальні мережі та психологічне благополуччя особистості. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 7(41). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-7\(41\)-788-798](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-7(41)-788-798).
28. Кузікова С. Б. Психологічне благополуччя майбутнього психолога як умова його ефективної діяльності. *Молодий вчений*. Київ, 2008. № 4 (128). С. 14–16.
29. Кузьменко А. О., Власова Д. А. Вплив гендеру на задоволеність життям. *Соціально-психологічні ресурси особистості в екстремальних умовах*. 2024. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-393-7-5>.

30. Курова А. Психологія спілкування. *Молодий вчений*. Київ, 2024. № 3 (118). С. 45–46.
31. Курова А. В. Загальна психологія. Одеса: Фенікс, 2019. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.14362>.
32. Лич О. Особливості життєдіяльності відповідно до сприйняття часу особистістю. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2021. № 3(56)Т.1. С. 5–20.
33. Марута О. С. Психологічне благополуччя та суб'єктивне сприйняття щастя в пацієнтів із психічними розладами. *Scientific notes of taurida national V.I. vernadsky university, series psychology*. 2021. № 3. С. 30–37.
34. Маслянікова І. В. Соціально-психологічна адаптація як загальна технологія роботи із людьми похилого віку. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень*. 2023. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-353-1-14>.
35. Можаровська Т. Психологічне благополуччя: теоретичні підходи до визначення поняття. *Psychological prospects journal*. 2021. № 37. С. 155–167.
36. Московець Л. Психологічне благополуччя педагогічних працівників літнього віку. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 6(11). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-6\(11\)-461-472](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-6(11)-461-472).
37. Нефедов Д. Г. Психологічні аспекти та зовнішні чинники зміни професійної діяльності у віці старше 40 років. *Молодий вчений*. 2017. № 2 (98). С. 68–74.
38. Пахоль Б. Є. Суб'єктивне та психологічне благополуччя: сучасні і класичні підходи, моделі та чинники. *Український психологічний журнал*. 2017. № 1 (3). С. 80–104.
39. Пирх А. В. Специфіка новоутворень психіки та особистості людини похилого віку. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень*. 2022. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-286-2-27>.

40. Пілецький В. Соціально-психологічне розуміння суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі. *Збірник наукових праць: психологія*. 2016. Вип. 21. С. 112–119.
41. Ревенко С. Соціально-психологічні особливості впливу зрілої ідентичності на психологічне благополуччя студентської молоді. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2019. № 3(50)ТЗ. С. 277–288.
42. Роєнко К. В. Психологічне благополуччя як показник самоактуалізації особистості. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*. 2019. Т. 9. С. 54–61.
43. Слободян Н.О. Вплив способу життя на довголіття людини. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. Київ, 2024. № 3. С. 23–29.
44. Соловйова Н. В. Психокорекція тривожності жінок дорослого віку методами арт-терапії. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень*. 2024. С. 205–208.
45. Станкевич К. Ю. Психологічні особливості зв'язку між домінуючими ціннісними орієнтаціями та рівнем задоволеності життям у сфері сімейних стосунків. *Молодий вчений*. Київ, 2020. № 2. С. 74–76.
46. Терлецька Л. Психологія зрілості: практикум. Київ: Главник, 2006. 144 с.
47. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія. НУБіП, 2017. URL: <https://doi.org/10.31812/0564/1425>.
48. Треніна А. С. Дитячі пустощі, люди похилого віку та інваліди – підвищений рівень ризику. *Безпека життєдіяльності*. 2017. № 6, черв. С. 17–18.
49. Третякова Т. М., Лазор К. П., Форманюк Ю. В. Соціальна психологія. Одеса: НУ «ОЮА», 2021. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.14395>.
50. Фуштей О. Соціально-психологічна робота з людьми похилого віку в умовах пандемії covid-19. *Humanitas*. 2021. № 4. С. 44–50.

51. Цеменко М. О., Цеменко М. А., Tsemenko M. До дослідження рівня задоволеності своїм життям та життєстійкості людей похилого віку: *Молодий вчений*. 2019. № 4. С. 86–89.
52. Цимбалюк І. М. Психологія: навч.-метод. посіб. для студентів вищ. навч. закл. Київ: Професіонал, 2004. 216 с.
53. Цирковникова І. Психологічне благополуччя в аспекті психологічної культури особистості внутрішньо переміщених осіб. *Humanitas*. 2022. № 6. С. 83–90.
54. Чайка Г. Вплив установки на довіру на задоволеність якістю життя особистості. *Наукові праці міжрегіональної академії управління персоналом. психологія*. 2024. № 1(62). С. 31–37.
55. Чумаєва Ю. Вплив адаптаційного потенціалу особистості на психологічне благополуччя переселенців. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 16(34). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-16\(34\)-662-673](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-16(34)-662-673)
56. Шевчук В. В. Еволюція наукових поглядів на поняття «психологічне благополуччя». *Науковий вісник ужгородського національного університету*. Серія: Психологія. 2024. № 2. С. 71–76.
57. Шпак Д. О. До питання про співвідношення понять «психічне здоров'я», «психічне благополуччя», «психологічне здоров'я особистості». *Journal of modern psychology*. 2024. № 3. С. 79–87.
58. Aleshchenko V. Psychological well-being of personality. *Visnyk taras shevchenko national university of kyiv. military-special sciences*. 2024. No. 3 (59). P. 29–33.
59. Braniuk S. Вплив нейрофідбек-тренінгу на виконавчі функції в осіб похилого віку. *Lesya ukrainka eastern european national university scientific bulletin. series: biological sciences*. 2019. № 8(381). С. 96–101.
60. Chuuko H. Сенс життя у контексті відчуття задоволеності життям. *Psychological journal*. 2018. Т. 11, № 1. С. 46–60.
61. Dvornyk M. Психологічне благополуччя особистості під час переходу від війни до миру. *Scientific studios on social and political psychology*.

2020. № 45(48). С. 79–87.

62. Haba I. Вплив освітнього середовища на психологічне благополуччя студентської молоді. *Personality and environmental issues*. 2022. Т. 1. С. 17–22.

63. Nakman A. Вплив університетів третього віку на психофізичну активність осіб старшого покоління. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: фізична культура*. 2020. № 34. С. 39–45.

64. Ivantsev N. Вплив ціннісних орієнтацій на формування уявлень про психологічне благополуччя у студентської молоді. *Вісник Прикарпатського університету: філософські і психологічні науки*. 2019. Т. 1, № 22. С. 5–11.

65. Kashlyuk Y. Психологічне здоров'я і психологічне благополуччя особистості як складові задоволеності життям. *Psychological journal*. 2017. Т. 7, № 3. С. 47–58.

66. Kliuiko L. Психологічні чинники феномену суб'єктивного благополуччя та його впливу на задоволеність життям особистості. *Психологія: реальність і перспективи*. 2019. № 13. С. 36–41.

67. Kosianova O. Features of life satisfaction and deceptiveness in adolescence. *Science and education*. 2022. Vol. 2021, no. 4. P. 36–45.

68. Sopko R. I. Система потреб людей похилого віку (специфіка і сутність). *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2017. Т. 19, № 10(138). С. 86.

69. Verbyna Y. Psychological aspects of educational activities of visually impaired children in younger school age. *International scientific journal Internauka*. 2024. No. 2(157). URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2024-2-9670>.

70. Zhazaruk O N. Psychological features of satisfaction of lifes and hardiness of older people. *Scientic bulletin of kherson state university. series psychological sciences*. 2019. No. 2. P. 78–83.